

- ד. אמר רבא: אכל מצה בזמן הזה אחר חצות, לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו, כפסח.
- א. המרור, דינו כמצה וצריך לאכלו קודם חצות לראב"ע (עפ"י פרי מגדים תעז בא"א א; מנחת חינוך ז,ד).
- גם קריאת ההלל יש להקדימה קודם חצות (עפ"י רשב"א ברכות ט ובשול"ח ח"א תמה; ר"ן כאן ופ"ב המגילה; רמ"א או"ח תעז,א. וע"ש בבהגר"א דהיינו משום כוס רביעי שדינו כפסח). ואילו התוס' (במגילה כא.) כתבו שאין להחמיר בקריאת הלל.
- וכן חיוב סיפור יציאת מצרים לרבי אלעזר בן עזריה – זמנו עד חצות. וכן מפורש בדברי רבי אלעזר במכילתא (בא, קכה. וכ"כ בשול"ח משכנות יעקב או"ח קנא). ואולם כל המרבה לספר גם לאחר זמן זה – הרי זה משובח, וכמעשה שהיו החכמים מסובים בבני ברק ובתוכם רבי אלעזר בן עזריה (עפ"י מנחת חינוך כא,ב; משך חכמה פר' בא יג. וע' גם שול"ח עמק יהושע ח"ב יא; הגדה אמרי שפר לנצי"ב. ובשפ"א צדד שמעשה זה היה בשאר לילות השנה).
- ב. לרבי עקיבא זמנו אכילת הפסח מהתורה כל הלילה [וכן פסק הרמב"ם וכן הסכים הרא"ש], כמו כן אכילת מצה כל הלילה. ואף על פי שבפסח גזרו חכמים שייאכל עד חצות (תוס', עפ"י ריש ברכות ועוד) – במצה ובמרור לא גזרו (עפ"י מפרשים).
- ג. מקובל לחשב 'חצות לילה' – אמצע הזמן שמשקיעת החמה ועד הנץ. ואולם הדבר צריך עיון, כי לכאורה נראה שה'לילה' לענין זה הוא כשאר דיני התורה, עד עלות השחר [ולכתחילה יש לחשוב משקיעת החמה ובדיעבד מצאת הכוכבים] (עפ"י מנחת שלמה צא,טו; הליכות שלמה).
- ד. יש מי שחידש שמצוה מן התורה לאכול פסח, וכן מצה שהוקשה לפסח, מיד כשחשכה. 'זוה דין חדש לא הוזכר בראשונים... ועוד צריך ביאור' (עפ"י אור שמח חמץ ומצה ו,א).

דף קבא

- ריב. א. בירך על אכילת הפסח – האם פטר את הזבח מברכה, וכן להפך?
- ב. אלו ברכות נאמרות בפדיון הבן, ומי מברכין?
- א. לדברי רבי ישמעאל, ברכת (אכילת. רש"י ורשב"ם) הפסח פוטרת את של זבח (- חגיגה, או נדרים ונדבות הנאכלים בליל פסח. רשב"ם). ושל זבח אינה פוטרת את של פסח. רבי עקיבא אומר: לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו. [בארו בגמרא שמחלוקתם תלויה בשאלה אם זריקה בכלל שפיכה, כלומר שפך דם השלמים במקום לזרוק – יצא, אם לאו. לרבי עקיבא לא יצא ולרבי ישמעאל יצא לפיכך ברכת הפסח פוטרת השלמים כי הם בכלל הפסח למתן דמים (עפ"י רש"י ורשב"ם. ויש גרסאות אחרות (עתוס). ויש אומרים שלפי האמת אין שני הנידונים תלויים זה בזה. עפ"י רמב"ם).
- א. מרש"י משמע שנוסח ברכת האכילה: 'אקב"ו על אכילת פסחים / שלמים'. ורשב"ם כתב '... לאכול הפסח / הזבח'. וכן הוא בתוספתא.
- ב. נראה לכאורה שלא דנו לפטור הזבח בברכת הפסח אלא כשיש לפניו פסח לאכול [ואז יתכן שאפילו ברך על הזבח עצמו נפטר מפני טפילותו אל הפסח], אבל בזמן אחר כשברך עליו ברכת הפסח – לא נפטר.

דין הניתנים בשפיכה ובזריקה – נתבאר בזבחים לו.

ב. בפדיון הבן מברך אבי הבן שתי ברכות; 'על פדיון הבן' ו'שהחינו'.
יש מברכים לאחר הפדיון ברכה נוספת: 'אשר קדש עובר במעזי אמו...' (ע' מאירי ומהר"ם חלאהה;
שו"ת הרשב"א ח"א ד תשנח). ואילו הרא"ש (בסוף הלכות בכורות) כתב שלא מצינו שמברכים שום
ברכה שלא הוזכרה במשנה או בגמרא (וע"ע ביו"ד שה).
